

Verloren kerstkind

Op Bonaire, ter hoogte van het Regattahuis, is een verkeersdrempel op de boulevard aangebracht. Tegenover het Regattahuis staat een pal'i koko. Aan de boom is een naambordje met een lolly bevestigd. Op het bordje staat een tekst geschilderd: Rogaelio Bryan Thode 16-02-04 / 25-12-07. Boven het bordje zijn twee pluchen beertjes vastgemaakt. Op eerste Kerstdag 2007 vierde het gezin Thode Kerstfeest bij het Regattahuis. Vader, moeder en zes kinderen. Mama Jasy brengt de kleintjes de straat over naar de oudste kinderen. Ze loopt terug om het kerstmaal op de bordjes te scheppen. In een onbewaakt ogenblik valt de drie-jarige 'Kono' van de stoep. Hij wordt voor de ogen van broer 'Bor' overreden door een busje. "Mi ruman! Kono! Kono!", roept Bor. Twee dagen later gilt ook Tochi. De kist waarin zijn tweelingbroertje tussen de knuffels 'slaapt' is zojuist gesloten voor de begrafenis.

Tekst en foto's Christel Cosijn & Richelle van den Dungen Gronovius

Een jaar later ontmoeten we het gezin waarin Kono opgroeide op de boulevard. Mama Jasy (Jazelien, 33) is geboren en getogen op Bonaire. Soms werkt ze als administratieve kracht en zorgt voor de kinderen. Wanneer ze Lèlè (Rogelio, 25) ontmoet heeft ze al drie kinderen; Jordenne ('Koda', 15) en Jorgeanna, ('Bena', 14), twee leuke meiden, en Jordrick ('Bor', 11), een stoere jongen. Lèlè is een Rasta die opgroeit bij zijn tante op Amboina. Hij

werkt in de bouw en wanneer hij vrij is gaat hij vissen. Samen krijgen Jasy en Lèlè eerst de tweeling: Rogaelio of 'Kono' en Zorgaelio ('Tochi', 4). Op de valreep van hun geboortjaar wordt ook Jeaneau ('Jojo' 3) geboren. Het is een groot gezin in een te klein huisje. Het huisje wordt inmiddels verbouwd en daarom woont het gezin zolang bij opa en oma om de hoek. Jasy wil graag met ons delen.

Hoe heeft zij het ongeluk en het moeilijke jaar dat achter haar ligt beleefd?

Het was op eerste kerstdag 2007 gezellig druk bij Kant'i Awa. De snackbar van Gaston naast het Regattahuis doet goede zaken. Opa rijdt langs de boulevard en ziet zijn kleinkinderen op de stoep spelen. Voor de zekerheid stopt hij even en drukt de ouderen op het hart goed op de kleintjes te letten. Het is de eerste keer dat ze Kerstmis vieren aan de waterkant. Een hele dag netjes aangekleed om de kerstboom zitten is voor de familie geen leuk feest. Samen domino spelen, zwemmen en eten lijkt een beter idee. Op het terrein van het Regattahuis zijn een kinderzwembad, tafels en stoelen geplaatst. Al snel klinkt het geklets van de dominostenen boven het geluid van muziek en kinderstemmen uit. Ze zitten daar met familie en vrienden te genieten en groeten naar iedereen: 'Bon Pasku!'. Echt masha leuk! Jasy zwijgt even voordat ze verder vertelt. Ondanks het kleine zwembad bij Kas di Regatta willen de kleintjes bij hun grote zussen in de zee zwemmen. Jasy zet de kinderen de weg over en loopt terug om het kerstmaal op de bordjes op te scheppen. Bor zit op het bankje naast de palmboom aan de waterkant. Hij heeft lolly's. De tweeling haalt een lolly bij hun grote broer. Plotseling hoort Jasy een doffe klap en gegil op straat. Bor roept "Mi ruman, mi ruman! Kono! Kono!".

Jasy rent naar de weg en ziet Kono net naast het trottoir liggen. Ze weet het meteen. Haar kind is dood. Haar zus belt de ambulance. Jasy begint te schreeuwen en rent naar het busje dat een eindje verderop staat. In het busje zitten een man, een vrouw en een baby. Ze kijken naar de vader van de baby die op een jetski in zee rijdt. Jasy schreeuwt. "Verdomme, kan je niet uitkijken waar je rijdt! Je bent over mijn kind gereden!" De vrouw antwoordt; "Jullie moeten beter op je kinderen

letten!" De vrouwen herhalen een paar keer hun boodschap naar elkaar. De vrouw in het busje heeft een camera in haar hand. Wanneer ze deze op Kono richt slaat Jasy de camera uit haar handen. Ze pakt de vrouw bij haar haren en begint haar te slaan. De zwager van Jasy is ook naar het busje gelopen en vraagt: "Wie is hier de chauffeur?" "Ik ", zegt de man achter het stuur. Jasy's zwager haalt uit en geeft de man een paar klappen. Even later rijdt het busje weg. De ambulance arriveert en een broeder probeert 'Kono' te reanimeren. Kono wordt in de ambulance gelegd en samen met Della, een zus van Jasy, gaat Kono naar het ziekenhuis. Iedereen is in paniek. Jasy gaat met haar zwager en neefje even later achter de ambulance aan. De anderen gaan naar het huis van oma, Jasy's moeder. Oma huilt opnieuw wanneer ze terug denkt aan het moment dat Jasy haar vertelt dat Kono dood is. Ze was die dag kleren aan het wassen en zou wat later naar Kas di Regatta gaan om samen te eten. Dit jaar wil ze liever met Kerst naar haar familie op Curaçao. De herinnering aan het verlies van haar kleinkind maakt haar te verdrietig.

De politie komt en wil Jasy vragen stellen maar ze is helemaal overstuur. De agent noteert de naam van Kono en zijn geboortedatum en belooft over een dag of twee contact met haar op te nemen. Nu, een jaar later, heeft Jasy nog steeds niets van de politie gehoord. In de kranten verschijnen verhalen die niet kloppen met de ware toedracht van het ongeval. Kono was beslist **niet** alleen de weg over gestoken. Niemand heeft gezien wat er precies gebeurde. Waarschijnlijk is Kono gestruikeld waardoor de chauffeur van het busje, die vermoedelijk op de jetski lette, haar peuter niet heeft gezien. Kono lag aan de kant van Bor. De lolly nog in zijn

mondje. Jasy vertelt: “Ik heb gehoord van iemand dat de vrouw zei: Ik hoor iets tegen de auto. Daarna is de man terug gereden, opnieuw over Kono. En daarna zijn ze een stukje door gereden tot bij Gaston.” Haar ogen staan vol tranen. Ze staat op om de doos foto’s te halen.

[Het gezin Thode bij de plek waar 'Kono' op Eerste Kerstdag werd overreden]

Tijdens ons eerste gesprek aan de waterkant werd Bor erop uitgestuurd om de doos met foto’s te halen. De zon was toen net onder gegaan. “Mi tin miedu”. Hij kijkt naar ons. “Ik ben bang om in het donker alleen naar huis te gaan.” Hij smeekt zijn ouders om een van zijn grote zussen te sturen. Even later komt een van de meiden met een doos terug en geeft die aan haar moeder. De doos zit vol fotoprints van de begrafenis. “Morgen komt mijn zus met echte foto’s, ik ga een boek maken”, zegt Jasy terwijl ze ons een stapel prints laat zien. Bij het jongetje in de kleine kist liggen veel knuffelbeestjes. De foto’s van de begrafenis laten lange rijen mensen zien die afscheid komen nemen van hun ‘Kono’.

Nu staat de doos op de tafel van de porch. Nieuwsgierig stappen Tochi en Jojo van hun fietsjes en komen bij ons staan om foto’s te kijken. Tochi plast en poept de laatste tijd vaak in zijn broek op school en praat veel over

Kono, zijn tweelingbroertje. Jasy gaat binnenkort met hem naar een psycholoog. Toen haar zus in november de afgedrukte foto’s van de begrafenis bracht, wilde Tochi steeds die van “zijn broertje in de kist” zien. Jasy vertelt verder, over Nathalie, een vrouw met wie ze samen werkt bij Voorlichting en Protocol. Nathalie werkt eveneens bij slachtofferhulp en begeleidt Jasy al vanaf 26 december. Kort nadat Kono was overleden kreeg Jasy een inzinking en wilde nergens meer naar toe. Samen met Jasy’s zus overtuigde Nathalie Jasy ervan om toch naar de begrafenis van haar zontje te gaan. Op 27 december gaat Jasy met Lèlè en de twee jongsten naar het mortuarium. Jasy schrikt van de grote kist. Kono is door het ongeluk uitgerekt en past niet in de kleine kist. Gelukkig hebben haar zus Della en verzorger Chal alles goed geregeld. Ze hebben nieuwe kleding gehaald en een grotere kist laten komen. Jasy en Lèlè zitten bij Kono en huilen samen. Lèlè zegt: “Kono, Kono, sta op voor Papa! Waarom, waarom?” Na een onmogelijk afscheid mogen ze plaats nemen naast de kist en er komt een enorme stroom mensen een laatste groet brengen aan hun kleine jongen. Er wordt veel gehuild, ook buiten waar de mensen in lange rijen geduldig in de zon wachten op wat komen gaat. Wanneer de kist dicht gaat gilt Tochi om zijn broertje en wordt mee naar buiten genomen. Jasy valt flauw van verdriet. Wanneer ze weer bij komt zit ze bij Sarifa in de auto, de moeder van Kono’s peettante Desiree. Chal en Jasy’s zussen vervoeren de kist met Kono op de achterbank van een grote personenauto. De stoet trekt langs de plaats van het ongeluk. Iedereen stapt uit en loopt naar de palmboom met de beertjes. Jojo zit bij zijn vader op zijn arm. Daarna rijdt de stoet langs het huis van Jasy en Lèlè naar de begraafplaats. Jojo blijft steeds bij Lèlè op zijn arm.

Het is nog drukker geworden. Jasy en Lèlè gooien wat zand op de kist. Daarna wordt het graf dichtgemetseld. “Niet doen!”, roept Della en huilt naast het graf. In het graf liggen ook opa en oma. Binnenkort zal er een nieuw graf worden gebouwd waarin Kono zijn laatste rustplaats krijgt. Bij het graf staat een enorme krans met een beertje, ‘Angelito te despues’, staat er op het lint. Tot op heden weet Jasy niet van wie de grote krans is. Er worden lolly’s uitgedeeld. Vader en zoon zuigen saamhorig op hun lolly’s terwijl het langzaam stil wordt op het kerkhof.

[Op de begraafplaats bij 'Kono']

Sarifa legt Jasy op bed bij Oma. Tegen de avond gaat Lèlè de jaarlijkse pagara afsteken met de kinderen op de boulevard bij Kas di Regatta. Iets voor achten ziet Jasy haar zoontje Kono in haar droom. “Mami mami, lanta, lanta mami!” Jasy staat op en gaat naar de waterkant. “Ik heb op je gewacht,” zegt Lèlè en steekt de pagara aan. Er wordt oudejaars bier gedronken, het bier voor Jojo’s verjaardag.

Jasy is ook bereid te laten zien waar ze elke dag naartoe gaat om haar kind te begroeten. Lèlè en de kinderen zoeken een plaatsje in de achterbak van onze pick-up. Samen rijden we naar de begraafplaats. Jasy vertelt dat Tochi twee dagen voor zijn verjaardag erg ziek werd. Iedereen was bang dat ‘Kono’ zijn broertje kwam halen.

Gelukkig was Tochi op zijn verjaardag weer kerngezond.

[‘Tochi’, het tweelingbroertje van ‘Kono’]

Jasy zit voor in de auto en wijst ons de weg. Hun grote zwarte hond rent naast de auto. De kinderen achter in de pick-up moedigen hem joelend aan. Wanneer we het hek openen en over de begraafplaats lopen vertelt Jasy opnieuw dat ze bijna elke dag haar zoontje bezoekt. Soms neemt ze wat speelgoed voor hem mee. Op zijn verjaardag en met Sinterklaas is hij ook niet overgeslagen. Voornamelijk zit ze alleen bij het stille grafje en geeft toe aan het gemis van haar zoontje. Wanneer ze thuis huilt en Lèlè het ziet, zegt hij: “Als je zo huilt komt hij nooit meer terug!”

[Vader Rogelio met ‘Jojo’]

Lèlè is stil. Achter zijn verlegen lach schuilt ook verdriet. “Wat bedoel je daarmee, Lèlè?” Hij antwoordt

eenvoudig. “Ik bedoel dat kinderen naar blije mensen willen gaan, niet naar huilende.” Opnieuw een vraag: “Waar is jullie kind nu denk je?” Lèlè glimlacht opnieuw en wijst omhoog:” in de hand van God, nòh.” Jasy wijst naar het witte graf met het ezeltje ernaast: “In zijn grafje”, zegt ze. Het gezinnetje poseert spontaan voor een foto, wars van gemaaktheid, precies zoals ze zijn.

Jasy en Lèlè weten niet goed wat ze dit jaar met Kerstmis gaan doen. Om acht uur 's morgens is er een mis voor Kono in de kerk. Daarna gaan ze een krans leggen bij de boom en ook bij het graf. Haar zus geeft een groot feest met DJ Fé waar het gezin ook welkom is. Jasy en Lèlè hebben dit jaar een heel dubbel gevoel over het geboortefeest van het kindje Jezus. Deze dag is nu een schokkende herinnering aan de dood van hun eigen kind. Iedere dag opnieuw worden zij geconfronteerd met de afschuwelijke beelden van die eerste Kerstdag. De dag van hun verloren Kerstkind.